

Віртуальний зв'язок з читачем та особистий бібліотекар: як наукова бібліотека ВНМУ працює в умовах карантину

Життя Наукової бібліотеки ВНМУ вже давно не є тихим, спокійним та розміреним. Швидкоплинний розвиток суспільства вимагає постійної перебудови та гнучкої адаптації в нових реаліях буття, а це – новий попит та нові пропозиції для користувачів.

Здавалося б, пошук і впровадження нових послуг і форм роботи в бібліотечну практику та поєднання їх із традиційними напрямками – уже звичний формат для кожного працівника. Наукова бібліотека вже мала значний досвід обслуговування читачів дистанційно, проте виклики під час карантину дещо збентежили і вимагали негайної консолідації всіх можливостей для впровадження онлайн-сервісів.

ЯК НАЛАГОДИЛИ РОБОТУ ПІД ЧАС КАРАНТИНУ

За короткий час бібліотекарям довелося змінити свої професійні функції, розширити канали комунікації з користувачами, самостійно опанувати онлайн-програми.

Першочерговими стали завдання максимально вийти в інтернет-простір для підтримки навчального і наукового процесів. Присутність Наукової бібліотеки у соціальних мережах дала можливість сповістити якнайбільше коло читачів про канали зворотного зв'язку. Це забезпечило ближчий контакт з користувачами у наданні інформаційних довідок і консультацій, а відтак, підвищило їх впевненість в допомозі. Вони могли зв'язуватись із бібліотекою за адресою електронної пошти (libvnm@gmail.com), використовуючи віртуальну довідку на головній сторінці сайту бібліотеки, стрінки у Facebook, YouTube, Instagram, Telegram. Це призвело до розширення телефонних контактів із науковцями, студентами університету та створення групового чату у Viber.

Значно розширився діапазон послуг та ресурсів у віддаленому режимі. Віртуальне обслуговування надавало можливість читачам оперативно отримувати відповіді на свої запитання. Читацькі запити завжди різні за ступенем складності, тож деякі можна було виконати миттєво, а на інші ви-

трачалися години. Зав'язувалося жваве листування. Фактично студенти отримали «особистого бібліотекара».

ЧАТ ДИСТАНЦІЙНОЇ ПСИХОТЕРАПІЇ

А в Telegram-групі студентської творчої студії «Вежа», яка діє на базі бібліотеки, розгорнулася дистанційна групова психологічна терапія. Це було пов'язано з ситуацією самоізоляції, яка для деяких творчих особистостей стала справжнім випробуванням.

Психологічна підтримка з боку керівника та інших членів студії надавалася у телефонному режимі або в чат-бесідах. У соціальних мережах було розміщено чимало віртуальних книжкових виставок, публікацій про книги, письменників, читання та рекомендації, що прочитати цікавого на карантині.

ОНЛАЙН-СЕРВІСИ ДЛЯ НАУКОВЦІВ

Для забезпечення науково-дослідницької роботи викладачів, студентів та аспірантів університету на вебсайті бібліотеки та в акаунтах соціальних мереж регулярно надавалася інформація про онлайн-сервіси, вебінари, активно діяла послуга електронної доставки документів та міжбібліотечний абонемент, були підготовлені та надіслані на всі кафедри випуски інформаційного «Бібліокур'єра». Затребуваною була робота щодо бібліографічного редагування списків літератури для науковців, дублювання й редагування записів в Інституційному репозиторії.

У зв'язку з введенням на території України карантину компанія Coursera відкрила для університету безкоштовний доступ до онлайн курсів із різних галузей знань від провідних університетів на період з 25 березня до 31 липня. Для отримання доступу до курсів Coursera бібліотека оперативно організувала дистанційне інформування. В результаті було зареєстровано понад 500 науковців та студентів університету.

ВПОРЯДКОВУЄМО НАУКОМЕТРИЧНІ ПОКАЗНИКИ

Наукова бібліотека як партнер

наукового відділу університету є координатором роботи з питань наукометрії. Незважаючи на умови карантину навантаженість у цьому напрямку не знизилася. Продовжувалося консультування співробітників кафедр щодо роботи у БД Scopus та Web of Science. Була проведена важлива робота з об'єднання профілів 70 науковців університету в базі Scopus, що афілійовані до ВНМУ ім. М. І. Пирогова.

У результаті моніторингу публікацій, включених до профілю університету в базі Web of Science, були сформовані списки та таблиці статей, які афілійовані до ВНМУ ім. М. І. Пирогова. У співпраці з експертом з інформаційно-аналітичних ресурсів та навчання компанії Clarivate Analytics І. Тихонковою була розпочата й триває надважлива робота: редагування профілю університету в базі Web of Science.

На замовлення наукового відділу університету проведена кропітка робота з пошуку інформації про понад сотню науковців ВНМУ, які мають індекси цитування в базі Web of Science для представлення інформації на порталі «Бібліометрика української науки». Підготовлено для «Бібліометрики» три списки науковців ВНМУ, які створили профілі в Google Scholar.

І ВИДАВНИЦТВО НЕ ПРИПИНЯЄТЬСЯ....

Комунікативна робота з читачами поєднувалася з дослідницькими та видавничими напрямками діяльності наукової бібліотеки. У фонді цінних та рідкісних видань тема акушерства минулих століть відобразилась у статті «Дослідження документального спадку наукової бібліотеки ВНМУ ім. М. І. Пирогова з історії формування українських акушерських шкіл».

Вивчення наукової спадщини кафедри медичної біології спонукало до написання статті «Олексій Юліанович Новицький – один із перших науковців кафедри біології Вінницького медичного інституту» та видання біобібліографічного показника про першого завідувача кафедри медичної

біології «Професор Савостьянов Олександр Олександрович (1871–1947)».

У фонді художньої літератури були віднайдені книги 30-х років ХХ сторіччя, які пройшли через репресивну цензуру того часу. Внаслідок проведеної пошукової роботи підготовлена стаття «Не знищені терором сторінки...».

Важкий час суворого карантину був для підготовки видання «Вінниця – місто послідовників М. І. Пирогова», яке є переможцем конкурсу «Бюджет громадських ініціатив м. Вінниця»: недоступність архівів, музеїв, бібліотек значно перешкоджала пошуку інформації. Група працівників, задіяна у проєкті, потерпала від нестачі спілкування й обговорення; некомпортними були онлайн перемовини із представниками міської ради і видавництва...

Проте тільки завдяки згуртованій команді працівників бібліотеки та взаєморозуміння з боку інших структур книга про 43 особистості невдовзі побачить світ. А бібліографічний покажчик до ювілею професорки нашого університету І. І. Незгоди «Серцем, розумом, душею» був першим виданням, яке готувалося в онлайн форматі та стало гарним доповненням серії «Вчені нашого університету».

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКА РОБОТА ТА САМООСВІТА БІБЛІОТЕКАРІВ

Незвично пусті зали під час карантину дещо пригичували настрій бібліотекарів, проте всі зусилля були спрямовані на присутність бібліотеки на сторінках фахових періодичних видань. Зокрема висвітлювалися бібліотечні напрямки роботи: «Елементи бібліотечного маркетингу в діяльності Наукової бібліотеки ВНМУ ім. М. І. Пирогова», «Використання тайм-менеджменту в бібліотеці», «Тимблдинг, або

«один у полі не воїн», «Бібліотечне онлайн обслуговування: стан та перспективи» та ін.

Карантин не завадив підвищенню кваліфікації працівників, які брали активну участь в онлайн-курсах, конференціях, вебінарах. Низка платформ відкрила безкоштовний доступ до цікавих навчальних матеріалів, відео-лекцій, захоплюючих тренінгів. Зокрема, п'ять цікавих та актуальних тем презентував створений за підтримки Програми ООН освітній онлайн-курс «Бібліотека – відкритий публічний простір».

Актуальними були теми онлайн-курсу «Цифрова безпека та комунікація в онлайні», а також вебінарів «Академічна доброчесність – запорука успішного розвитку науки і держави» та «Відкриття під час пандемії Covid-19: досвід Мюнхенської міської бібліотеки, Німеччина». Викликав інтерес «Курс з креативності» від Спільноти для навчання та викладання «Вище» і Британської Ради. Відеоуроки «Ефективні презентації» надали розуміння та інструменти максимально чіткого і цікавого донесення знань до студентів. Здобуті знання підтверджено електронними сертифікатами.

Для колег була презентована інформація «Самоосвіта сучасного бібліотекаря», де зібрано найкращі та безкоштовні онлайн курси за напрямками, які важливо розвивати сучасному бібліотекарю (наукова комунікація, менеджмент, дизайн-мислення, англійська мова, академічна доброчесність, медіаграмотність та ін.). Бібліотекарі опанували новий формат зустрічей за допомогою платформ для відеоконференцій. Було організоване онлайн засідання методичної ради бібліотек ЗВО м. Вінниця. Звичайно, живого спілкування не вистачало, проте дружня атмосфера відчувалась і через монітор.

РОБОТА, ЯКОЮ КОРИСТУЮТЬСЯ ВСІ...

Також проводилася щоденна непомітна для читача внутрішня робота бібліотеки, злагоджені процеси якої важливі в організації її діяльності. Продовжували своєчасно наповнювати бази даних електронного каталогу. Завдяки зусиллям університетського Центру інформаційних технологій відтепер працювати з базами можна віддалено. А завдяки активній співпраці з кафедрами придбані нові підручники й наукові монографії. Також були впорядковані фонди, проведена інвентаризація навчальної літератури, приділена більша увага озелененню приміщення та ін.

Віддалені послуги бібліотеки користуються попитом, читачі активно використовують нові можливості. Проте робота в умовах карантину окреслила певні виклики та необхідність змін у подальшому. Як виявилось, в таких форсмажорних обставинах гостро стоїть потреба у формуванні фонду електронних видань. Це, насамперед, проблема державного рівня, а університети повинні бути готові до інвестицій в онлайн фонди. Хоча іспит витримала і друкована книга: початок навчального року ознаменувався великою потребою в підручниках.

А ДАЛІ – ТІЛЬКИ ЩЕ ВИЩЕ

Разом із тим спостерігається криза соціального контакту. Тож у планах бібліотеки – проведення соціокультурних заходів у дистанційному форматі, хоча він не може повністю замінити живого спілкування читача з бібліотекарем. Бібліотечним працівникам потрібно досягати відповідності своїх компетентностей сучасним технічним потребам, а це постійна самоосвіта. І, звичайно, наявність відповідного технічного забезпечення – в цьому потреби наукової бібліотеки повністю задоволені.

Дистанційна робота Наукової бібліотеки ВНМУ в умовах карантину – це лакмусовий папірець для визначення своєї затребуваності серед читачів. Достойною відповіддю стало завершення навчального року, коли студенти-випускники з обережністю завітали сфотографуватися на пам'ять у приміщенні бібліотеки, де вони проводили багато часу для навчання і дозвілля, залишивши на згадку теплі, приємні спогади...

Неліна Кравчук, директорка наукової бібліотеки ВНМУ ім. М. І. Пирогова